

A. R. P. M. BERNARDUS ARTOPHAEUS (1651–1721) A ČESKÝ KRUMLOV

Stanislav Bohadlo

*„V klášteře není takový mír, jakého by bylo třeba.“
(2. 9. 1692–27. 6. 1693)*

Ačkoliv jméno minoritského skladatele Bernarda Artophaea v historiografii barokní hudby v Čechách a ve Slezsku figurovalo od výzkumů E. Troldy, nebyl s Českým Krumlovem a s lokací „nad břehem vltavským v Latroně, prostorné to městské čtvrti, [a s] kostelem Božího Těla a žvěstování Panny Marie s klášteřem“¹ dlouho vůbec spojován.²

Z nejvýznamnějšího žebřavého řádu františkánů, založeného ve 13. století Františkem z Assisi, se v roce 1517 oddělila méně přísnější observance – tzv. „konventuálové“ nebo také minorité (Ordo Fratrum Minorum Conventualium), kteří se řídili stejnou řeholí, ale skutečný život klášterů (konventů) a řeholníků (konventuálů) upravovaly až tzv. konstituce. Podle Urbanských konstitucí z roku 1628 se už novicové cvičili a vzdělávali v tom, „co mají potom veřejně na kůru, na kapitulách či v refektáři přednášet, číst nebo zpívat“.³ Nejslavnější a nejvýznamnější hudební produkce doprovázely každoroční několikadenní provinciální sjezdy – kongregace v České provincii (Provincia Bohemiae), kde se volili představení klášterů – kvardiáni (guardianus), řadoví zástupci jednotlivých konventů – diskrety (discretus), představení jednotlivých kustodií – kustodi (custos) a volitelé za jednotlivé kustodie – difinitores (difinitor). Na kapitule se jednou za tři roky volil i provinciál (minister provincialis) a sekretář provincie (secretarius provinciae), kustod kustodů (custos custodum) a doživotní volitelé (difinitor perpetuus). Na volbu generála řádu do Říma pak odjížděli jednou za šest let z titulu svých funkcí provinciál, sekretář a kustod kustodů. Hudbu při všech těchto slavnostech řídil vždy pověřený regenschori (chori regens, chori director) s titulem / funkcí magister musices a varhaník (organista, pulsator organorum). „Proto mají řeholníci neboli choralisté nebo ... zpěváci cantu firmu provozovat v jednotlivých dnech v odpoledních hodinách tuto činnost. Pokud by se vyskytli vhodní k figurálnímu zpěvu nebo hudbě, ať je v jejich dovednostech vzdělává a ve hře na varhany cvičí magistr nebo socius – od provinciální kapituly ... vyslaný nějaký otec pokročilejšího věku, zkušeností a příkladného života.“⁴

Doklady o hudebním životě v České minoritské provincii čerpáme zejména z akt kapitul a kongregací dochovaných od roku 1639 a z pravidelných zápisů lze velmi přesně rekonstruovat

zejména pohyb a působišť jednotlivých mnichů.⁵ Šestnáct klášterů v Čechách a ve Slezsku bylo rozděleno do pražské, královédvorské, vratislavské a krumlovské kustodie. Krumlovská kustodie zahrnovala konventy Zvěstování Panny Marie v Českém Krumlově a ženský u sv. Kláry, sv. Michala v Horažďovicích (obnoven roku 1621) a sv. Marie Magdalény ve Stříbře.

Již v nejstarším zápisu (1639) se setkáváme s varhaníkem Michaellem Prade z Mladé Boleslavi. Bonaventura Sassein († 1673) jako magister musices a chori regens řídil kapitulní hudbu u sv. Jakuba v Praze roku 1658, byl krumlovským kustodem, novicmistrem (1660), sekretářem provincie (1662) a nakonec i na tři léta 52. provinciálem České provincie (1658–1661).

David Rotbauer († 1676) z Krnova vstoupil do dochovaných pramenů jako „magister musices et chori moderator“ v roce 1655 při pražské kapitule za asistence varhaníka Michaela Prade. Nad ním zvítězil ve volbě kvardiána a tři roky vedl krumlovský konvent (1655–1658). Za jeho éry byl z Prahy do Krumlova přeložen i noviciát „kvůli chování mládeže“ a zručný hudebník tak významně ovlivňoval mladé řeholníky po složení slavných slibů. Pak následovala Rotbauerova volba za sekretáře provincie (1660) a od roku 1661(?) zasedal v definitoriu jako definator perpetuus. Z titulu kustoda kustodů se zřejmě účastnil volby generála v Římě (1665) a svým vystupováním v roli „skutečného milovníka a nejbystřejšího obhájce své provincie“ v Itálii získal velký respekt a generálovu pochvalu i doporučení; bylo přirozené, že volba nového provinciála padla pro další triénium na Rotbauera (1665–1668). Poté, co ho vystřídal na čele provincie Sassein (1669), zůstal až do smrti kvardiánem ve Vratislavi.

Z uvedeného vyplývá, že rokem 1660 začalo dvanáctileté období, během něhož zasedali ve vrcholném orgánu provincie, působili při výchově a v dalších správních funkcích nejlepší řádoví hudebníci. V letech 1665 až 1772 pak můžeme hovořit přímo o „vládě hudebníků“ v České provincii.

I když rokem 1672 hudebnická hegemonie v České provincii skončila, projevil se požadavky někdejších magistrů musices na nové členy řádu i preferencí hudebních kvalit při výběru nových uchazečů, resp. přitažlivostí minoritské hudební praxe. Během osmi let složili slavné sliby mladí talentovaní hudebníci Clemens Turek (1668), Carolus Mrázek (1669), Maxmilián Kratochvíle (1670), Bonaventura Stožický (1674), Martialis Málek (1676) a Bernardus Artophaeus (1651–1721).

Vzhledem k tomu, že byl fráter Bernard Artophaeus po vstupu do řádu afiliován horažďovickému konventu,⁶ lze předpokládat, že pocházel z Prácheňska.⁷

Do řádu ho přijímal v roce 1671 hudebník a provinciál Sassein. Zahájil roční probaci v Horažďovicích, slavné sliby složil do rukou pražského kvardiána Didaca Novatia (1672) a pokračoval v seminárních studiích až do kněžské ordinace v malostranském kostele sv. Josefa v roce 1676. Potom se odebral znovu do Horažďovic, po Praze, Vratislavi a Českém Krumlově nejbohatšího konventu provincie, který tehdy vedl další řádový hudebník Leonard Schlöhle. Horažďovičtí minorité měli své velké příznivce v příslušnících rodu Šternberků, majitelů tamního panství. Zejména Václav Vojtěch Šternberk, potom co se právě v tomtéž roce ujal správy panství (1676–1707), pravidelně konvent sv. Michala finančně podporoval, informoval vedení provincie o stavebních přípravách už od roku 1681 a financoval nákladné práce spojené s přestavbou a generální opravou minoritských objektů.

Artophaeus úspěšně žádal o titul magister musices za „vynikající práce“ (1678) a po sesazení dosavadního kvardiána v důsledku výtržnosti a smrtelného neštěstí po náhodném výstřelu

z pušky byl na zbytek volebního období v Horažďovicích dosazen na jeho místo. Pak až v roce 1681 žádal provinciální sněm o udělení bakalaureátu a „ctihodné definitorium spoléhaje na jeho práce, které dosud prokázal v hudebních skladbách, mu zaslouženě takovou poctu udělilo ...“ Právě tehdy je vrocena nejstarší známá Artophaeova kompozice, mše *Sequere me* pro sólový hlas (jednohlasý sbor) a generálbas – typ tzv. františkánské mše. Téhož roku řídil čerstvě jmenovaný bakalář i kapitulní hudbu na shromáždění u sv. Jakuba v Praze za Sasseinovy přítomnosti. Zahájil tříleté studium na řádové Ferdinandově koleji v Praze (1686), jako kolegiát byl sekretářem kapituly (1687) a v roce 1688 poprvé z titulu definitora za pražskou kustodii zasáhl svým hlasem do řízení a prostřednictvím tajných voleb (balotáže) i do správy provincie. Za rok po získání titulu magister theologiae řídil za přítomnosti generála řádu a jeho italského doprovodu kapitulní hudbu ve Vratislavi, kam bylo po velkém pražském požáru (1689) z Prahy zasedání přeloženo. Zde potvrdil generál řádu Maria de Venetis Bottari jeho volbu za sekretáře České provincie a pražského definitora (1690), čemuž vdčíme za zachování několika stran jeho autografních zápisů z jednání provincie.

Poprvé navštívil Artophaeus, a to s novou titulaturou A. R. P. M., Český Krumlov v roce 1691, když doprovázel provinciála Antonia Cymburka při pravidelné vizitaci klášterů. Dne 24. července 1691 zde kontroloval a podepsal konventní inventář. Setkal se přitom patrně i s pozoruhodným řádovým varhaníkem. Od 10. října 1684 plnil úkoly krumlovské kustodie P. Bonaventura Stožický († 1718). Z řádové matriky víme, že tento řeholník vstoupil do řádu v roce 1674 a „...dlouhá léta zastával v Horažďovicích povinnosti varhaníka“⁸, i když byl přidělen do Krumlova v roce 1686 na základě vlastní žádosti z hradecké kongregace. V Krumlově možná varhaničil už po svém vysvěcení (1675) a patrně se tam účastnil i inaugurace nových varhan v roce 1682.

Při pražské kongregaci (29. 8.–2. 9. 1692) sklidili Cymburk i Artophaeus pochvalu za příkladnou správu konventu u sv. Jakuba v Praze včetně kůru a za pokračující opravy vyhořelé budovy. Ještě před sestavením nominantů do nové *Tabuly guardianum* musel Artophaeus s ohledem na hudební a divadelní provoz projevit zájem o místo kvardiána v Krumlově.

Krumlovský konvent vystavěla po smrti Petra z Rožmberka vdova Kateřina z Vartenberka asi v roce 1357, aby sem uvedenými mnichy čelila proti vzrůstajícímu se valdenství. Při provinciální kapitule v roce 1361 byla řádová komunita rozšířena o klarisky. Nejdůležitější nadace Viléma z Rožmberka (1588), navýšená Petrem Vokem (1597 a 1611), přešla po vymření Rožmberků na Švambergky a Eggenbergky a udržela se až do moderní doby (klášter zrušen roku 1950). Obdobnou náklonností, jakou věnoval minoritům v Horažďovicích hrabě Šternberk, se vyznačoval v Krumlově kníže Eggenberg. V opise knihy fundací kláštera z roku 1681 jsou po měsících uvedeny dny, v nichž se sloužily mše „předplacené“ od dobrodinců včetně údajů o hudebním provedení – chorálně nebo figurálně. Např. „v pondělí po vysvěcení našeho kostela – rekvíem zpívané chorálně v 8 hodin pro všechny zeměřelé, ležící v našem sklepení“. Za fundátora Rožmberka se však 22. března sloužilo „rekvíem zpívané figurálně“ a na 13. srpna připadala výroční zpívaná mše chorálně nebo figurálně.

Zcela ojedinělým pramenem k rekonstrukci hudebního provozu u minoritů je *Direktář* krumlovských superiorů z roku 1738 (viz příloha).⁹ Ačkoliv musíme zdůraznit jeho platnost k datu pořízení, přináší svědectví o životě konventních i světských hudebníků v určitém časovém pásmu. Obsahoval mj. pravidla pro najaté hudebníky i pro kvardiána s předpisem

odměn a povinností. Sedm ze šestnácti osob, kteří byli instrumentalisty a/nebo zpěváky, vydržoval konvent a zbytek doplňoval pravděpodobně ze zámecké kapely při slavnostnějších příležitostech. Doložené je i vystoupení konventních hudebníků v zámecké kapli za řízení minoritského regenschoriho. Tito hudebníci zřejmě vypomáhali i na dalších místech pod minoritskou správou (farní kostel v Krumlově, seminář, fara v Kájově). Zvláštní hudební produkci byla hudba v konventním refektáři, kde byli světší hudebníci umístěni za závěsem. Zde se mohl uvádět i repertoár zámecké kapely. Během koled řeholníků se uplatňovali právě muzikanti z figurálních kůrů a prováděli pěkné pastorely a písničky za stanovený plat včetně minoritského regenschoriho. Na výběr vhodných hudebníků měl dbát kvardián a nikdo jiný nesměl nové členy přijímat, a to ani regenschori. Z toho vidíme, jak vysoké hudební kompetence se u krumlovských kvardiánů očekávaly. Za vynikající výkony mohl být hudebník od kvardiána také povýšen, nemusel jít ze společné misky s ostatními hudebníky a zasedl patrně ke stolu s řeholníky. Vedle dohodnuté ceny ve formě naturalíí (obědy, večere) byli za předem stanovené produkce hudebníci odměňováni i finančně.

Zpráva o stavu konventu Zvěstování Panny Marie z roku 1692 na pražské kapitule nebyla příliš uspokojivá, spíše naopak. „V krumlovském konventu je velmi nedbale prováděna služba boží, kázeň se naprosto nezachovává. Představený nemá žádnou vážnost a respekt bratří ..., a není naděje k zavedení nějaké zbožnosti, jestliže nebude z funkce superiora odstraněn P. Antonius Capitaneus.“¹⁰ Stížnosti na kvardiána se objevily už na předchozí kongregaci (1691) v Praze a za normálních okolností by už místo zastával někdo jiný, ale na naléhání knížete mu udělil sám generál krumlovský kvardián na tři roky, takže byl potvrzen i propříště, ačkoliv byl konvent pod jeho vedením „ve velikém zmatku“. Nyní však už jeho triénium vypršelo a došlo k obvyklé volbě, při níž zaujal opět pozici prvního kandidáta. Na druhém místě bylo zapsáno jméno čtyřicetiletého sekretáře Artophaea. První získal z 18 jediný hlas a Artophaeus dostal krumlovský konvent do správy všemi hlasy. V nové funkci a v novém prostředí, kam se vypravil po 2. září 1692, měl zjednat nápravu mezi dvanácti krumlovskými řeholníky a musel být zprvu považován za odpůrce knížetem protežovaného Capitanea.

Kronikář řádu Kollnberger uvádí v roce 1741, že celý komplex budov a prostranství, k nimž náležely oba kláštery, kostel a pole s příslušenstvím, jsou ohromné. Bohoslužby byly řádně a slavnostně drženy s chorálním i figurálním zpěvem, který zněl o velkých svátcích celou první noc, a bratři „zpívají chorálně a figurálně takovým způsobem, že jinde než v Krumlově je stěžší k vidění ... Řeholníků, kromě nezbytných světských osob kvůli hudbě zde žije asi 35.“¹¹ Ačkoliv údaje kronikáře se vztahují k době o padesát let mladší, reflektují jistě i starší stav věci. Nejdůležitější je údaj o „zaměstnáváných“ světských hudebnících.

V roce 1681 dokončil stavitel Jakub de Maggi stavbu nového kůru a o rok později dovršil instalaci nových varhan Bernard Wallers z Brém se svým pomocníkem Mikulášem Kristandlem z Českých Budějovic, jimž konvent zaplatil za práci 450 zlatých. Podle Trolly se jednalo o zvláštní typ varhan s rejstříky k druhému manuálu za zády varhaníka, přímo na korpusu zadního stroje. Tak se v roce 1689 diskřet mohl pochlubit, že „krumlovský konvent ... společně s kostelem je překrásně vystavěný“.

Do opraveného konventu za vydatné pomoci knížete Eggenberga po velkém požáru z roku 1668 přišel Artophaeus z Prahy s velkým organizačním i uměleckým kreditem, protože v provincii byl i jediným známým a uznávaným skladatelem. Jeho šest františkánských

mší měli již v opisech na kůrech ve františkánských kláštorech v Hejnici, Dačicích a v Moravské Třebové. A jak upřesnil Marc Niubo, pět dalších vokálně instrumentálních skladeb se už tehdy dostalo na kůr kláštera sv. Jakuba vratislavských augustiniánek.¹²

Jan Kristian z Eggenbergu (1641–1710) byl majitelem krumlovského panství od roku 1664 a krátce nato, co se oženil, zvolil Krumlov za své sídlo. Od počátku jeho vlády se na zámku připomíná vlastní kapela, založená po vzoru císaře ve Vídni pro bohoslužebné, reprezentativní, zábavné i divadelní produkce. První trubači a tympanisté střídali ještě další nástroje a kníže dával mladé hráče vyučit u členů císařské dvorní kapely. V roce 1690 se započal její největší rozkvět. Eggenberg přijal v květnu italského kapelníka Domenica Bartoliho, jenž stál v čele kapely až do roku 1711. Pod jeho vedením hráli Pitterman, P. Kozelský, S. V. Ester, J. J. Ticháček, M. Čížek, J. Pözl a další.¹³ S nimi se po příchodu do Krumlova kvardián Artophaeus mohl stýkat, a jak vyplývá ze záznamů v inventáři z roku 1706, byl v osobním kontaktu i s Bartolim. Inventář pořídil eggenberský administrátor Haláček krátce potom, co mu Bartoli předal své hudebniny do úschovy. Byly v něm v oddílech „Antyphone“ a „Baletti“ zaznamenané čtyři Artophaeovy kompozice: 1. *Applausus dedicatus a tre Bernardo Artophaeo, ord. Minor. S. Francisci*, dále 2. *Conventualium quodlibet canto solo con organo* a ještě „balety, které měl ve sbírce Spielberg“, patrně jeden z nedoložených členů kapely. Byly to 3. *Concertus de S. Joanne Baptista* a 4. *basso solo con doi violini, oblatu Artophaea* a 4. *Ave Sanctissima Maria, canto solo, violino solo con organo, Artophaei Pöceli*.¹⁴ Dvě ze skladeb nesou ve svém názvu informaci o Artophaeově daru, což předpokládalo důvěrnější vztah se zámeckou kapelou a krumlovským kvardiánem. Poslední chrámová kompozice s dvojnásobným autorstvím odkazuje na Jana Kristiana Františka Pözla († 1703), původem z Aarnfeldu ve Štýrsku. Domněnku, že by byl žák císařského tympanisty Alliho a knížecí lokaj i myslivec Artophaeovým spoluautorem nebo že se jednalo o vlastnický genitiv hudebniny, nelze upřesnit. O spojení mezi konventem a zámeckou kapelou svědčí konečně i náhrobní deska trubače Kristiána Schmidta, pochovaného v kostele v roce 1691, s nápisem „*moje trubka musí hlaholit, co se líbí mému Bohu*“.¹⁵ Po devíti měsících v úřadu krumlovského kvardiána přijel Artophaeus na provinciální kapitulou do Vratislavi, aby předal pero písaře i hlas v definatoriu svému nástupci. Ve dnech 13.–17. června 1693 pobývali v konventu u sv. Doroty nejen delegáti všech čtyř kustodií provincie, ale už podruhé i řádový generál Josef Maria Bottari z Benátek. S ním přijelo více osob z minoritského ústředí z Říma a rozšířili tentokrát počet účastníků na 36. Společně s Artophaeem, dosud sekretářem a asistentem provincie, byli mezi *vocales generales* uvedeni řádový socius, sekretář a regent koleje v Benátkách. Před elitou z Itálie řídil hudební složky bohoslužeb a ceremonií blíže neznámý bakalář Seraphinus Langer (snad z jiné provincie). Při hodnocení stavu jednotlivých konventů se varhaník Nikodém Hovorka (krumlovský kustod) o Artophaeově správě (taktně?) vůbec nezmiňoval, ale Daniel Titzman, krumlovský diskřet, poznamenal, že „v klášteře není takový mír, jakého by bylo třeba“.

Těžko dnes rozhodnout, zda Artophaeus nedokázal krumlovský konvent uvést do žádoucího stavu, nebo zda zvítězil vliv knížete. Jisté však je, že se po krátké přestávce vrátil do Krumlova jako kvardián knížecí chráněnc Antonius Capitaneus.

Artophaeus byl přitom na prvním místě „kandidátky“ jako kvardián do konventu u sv. Doroty ve Vratislavi. Z dvaadvaceti hlasů tuto funkci devatenácti souhlasnými také získal a ujal se na řadu let (1693–1696) úspěšného řízení druhého největšího konventu v provincii s třiceti

svěřenci i s jurisdikcí nad konventem klarisek. Byl mezi nimi i nadaný varhaník Ivo Anton, kterého tam Artophaeus přijímal v roce 1695 do řádu. Konečně 11. května 1699 dosáhl A. R. P. M. Bernardus po tajném hlasování na tři roky funkce provinciála České provincie a Nicolaus Danz se stal jeho sekretářem.¹⁶ Oba funkcionáře konfirmoval generál listem z 12. 7. 1699,¹⁷ ale už na konci září vystřídal Danze Ivo Anton. Skladatele Artophaea s varhaníkem Antonem, oba se zkušenostmi z generální kapituly v Římě (1701), považujeme v letech 1705–1709 za přímé učitele Bohuslava Matěje Černohorského (1684–1742) v pražském konventu u sv. Jakuba. Podporovali i jeho skandální útěk za hudbou do Assisi a Padovy a stáli tak přímo na počátku varhanické, ale především kompoziční genealogie skladatelů z Čech přes Černohorského školu, Josefa Seegera až k Josefu Myslivečkovi.¹⁸

Do Krumlova se už Artophaeus na delší pobyt nevrátil, ale na kongregačních a kapitulních sjezdech každoročně sledoval zprávy o stavu konventů na Latráně. Např. když na kapitulou v Kladsku roku 1714 (15.–18. 9.) přijel z Krumlova s kustodem Joachimem Wilimovským a Hypolitem Artophaeem i A. R. P. M. Nicodemus Miercziczka, aby zde jako Magister Caeremoniarum organizoval slavnostní bohoslužby. Po volbě odtud Miercziczka nakonec odjížděl jako českokrumlovský kvardián. Zasloužilý skladatel a ex-Provinciál Bernard Artophaeus s titulem A.R. et Ex.P.M. tehdy z pověření shromáždění řešil záležitosti sporů a kauz (Auditor Causarum), jako *diffinitor perpetuus* měl doživotní hlasovací právo, a A. R. P. M. Ivo Anton zastupoval pražskou kustodii. Jestliže Wilimovský tehdy hodnotil uplynulý rok v krumlovském konventu jako bezproblémový: „v konventu nebyla zpozorována žádná závada“,¹⁹ musel se Artophaeus zcela jistě proti své vůli podřídit hlasování definitoria, které rozhodovalo o další žádosti bakaláře Černohorského z Itálie: „R. P. B. Bohuslaus Černohorský žádá o souhlas ctihodné definitorium, aby mohl být podle výsady ultramontánů promován; tato žádost schválena nebyla. Ale jestli se žadatel vrátí do své provincie a bude v ní pokračovat v práci a ve službě, tak časem může tuto milost obdržet.“²⁰

Bernard Artophaeus s titulem Děkan Provincie „v roce 1721 ve věku (...) 70 let (...) ukončil smrtelnou životní dráhu a nachýlený život vyměnil za věčný ve svém otcovském konventu v Horažďovicích 25. března“.²¹ Jeho devítiměsíční zkušenost z krumlovského konventu Zvěstování Panny Marie od podzimu 1692 do počátku léta roku 1693 obohatila jeho kompoziční profil a přispěla k hudebním dějinám města i minoritského řádu.

Příloha

Directorium superioris Crumloviensis 1738 (výtah)

- I. Kdykoliv přijde jeden z knížat do našeho chrámu, všichni bratři ho doprovázejí ke schodům modlitebny za zvuku zvonů a Ingrid trub a tympánů, provedených od našich trubačů v blízkosti kaple sv. Anny...
- II. V předvečer Zjevení Páně začínají naši řeholníci koledu ... a hudebníci, kteří hrají nějaké pěkné písničky nebo pastorely (*strophulae vel pastorelas*). V předvečer sv. Jiří ... hrají v zámecké kapele hudebníci z farního kostela...
- IV. Při jmeninách někoho z knížat stejně jako v den narozenin zpíváme s intrádami slavnostní mši...
- XIII. Hudebníků máme většinou 16, z nichž 7 dostává jídlo z konventu, a to o nedělích a svátcích, v úterý a ve čtvrtek mají k obědu polévku, hovězí pečení a zákusek, k večeři stejně jako o nedělích. V postní dny

dostávají o nedělích, svátcích, v úterý a ve čtvrtek polévku, druhé jídlo bratří, něco z mouky nebo (zeleninu) zákusek. Ve zbývajících dnech dostávají k obědu tři porce, večer večeři nebo cokoliv brukvovitého. Zčásti ryby však dostávají jen ve svátek Neposkvrněného početí bl. Panny, v předvečer narození Páně a přímo v ten den, jestliže je dnem postním, na den Moudrosti, svátek Zjevení a o větších slavnostech řádu připadajících na postní dny a na Svatou sobotu. Ve dnech Zmrtvýchvstání, Narození Páně, Svatodušních svátků, neděle pře Božím tělem, sv. Antonína, sv. Otce Františka, Porciunkule, Všech svatých, Neposkvrněného početí, Zjevení, Očištění, Navštívení, Nanebevzetí Panny Marie a o masopustu dostávají pět jídel, a když bratři mají závěs, dostávají hudebníci několik jablek a ořechů. Chléb černý vyjma větších nedělí a svátků, na oběd každý po žejdlíku, při větších slavnostech však dostávají všichni hudebníci pivo a vždy, když hrají v refektáři, velkou konvicí nebo korbel piva, někdy podle vůle superiora pintu vína. Ostatní hudebníci však dostávají jídlo, které zbude ze stolu bratří anebo od těch kněží, kterým pomáhali. Proto ať představený bdí nad tím, aby mohl být v konventu vždy živěn pro slávu Boží určený počet hudebníků a aby bratři nerozdělovali své přebytečné porce jiným hudebníkům, ale snesli je do jejich společné mísy, kromě těch, kteří jsou za své služby povýšeni. Kromě toho je třeba dbát na to, aby nikdo ze své vůle, a to ani regenschori, žádného hudebníka nepřijímal, jedině kvardián, jinak jsou většinou z něčeho prospěchu nebo náklonnosti vybírání neužiteční a nevhodní místo dobrých hudebníků.

XIV. Dále je toto procesí [cesty sv. Kříže] zanedbáno, jestliže jsou v pátek figurální nešpory vyjma čtyřicetidenního pústu před Velikonocemi...

XXI. Naším ředitelům kúru se z konventu vyplácí 5 kop, z nichž 1 farnímu kostelu, 1 zámecké kapli, 1 do Kájova, 1 chorálnímu a 1 figurálnímu kúru, i škole kleriků. Zbytek se rozdělí mezi bratry.

Poznámky

¹ Jan Kukla (Polycarp), *Dějiny klášterů sv. Otce Františka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Krnov 1889, s. 19.

² Emilián Trola, P. Bohuslav Černohorský, *Česká hudba XXIV*, 1918, s. 9; Kateřina Šulcová, Zrání osobnosti B. M. Černohorského, *Hudební rozhledy XXIX*, 1976, č. 8, s. 37; Eadem, *B. M. Černohorský* (dizertační práce), Masarykova univerzita, Brno 1980; Stanislav Bohadlo, *Bernard Artophaeus, učitel B. M. Černohorského* (rigorózní práce), Filozofická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Brno 1979; Resumé pod tímtož titulem in: *Muzikologické dialogy 1978*, Brno 1980, s. 25 a násl.; Leonardo Frasson, P. M. Bohuslav Černohorsky primo maestro di Giuseppe Tartini per la composizione musicale, *Il Santo XIII*, 1973, s. 283–434; Stanislav Bohadlo, Odchod B. M. Černohorského do Itálie v roce 1710, in: *Sborník pedagogické fakulty v Hradci Králové, Hudební výchova*, XLIX, Praha 1987, s. 93–120; Idem, Musik in der Böhmischen Minoriten-

provinz und die Ursachen des Weggangs Bohuslav Matěj Černohorský nach Italien (1710), in: Helmut Loos – Klaus Peter Koch (eds.), *Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa: Kirchenmusik, geistliche Musik, religiöse Musik: Bericht der Konferenz Chemnitz, 28.–30. Oktober 1999 anlässlich des 70. Geburtstages von Klaus Wolfgang Niemöller*, Sinzig 2002, s. 55–75; Idem, Černohorský, Bohuslav Matěj, in: Ludwig Finscher (ed.), *Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil*, sv. 5, Kassel 2002–2003, s. 215–220.

³ „...quae ab eis in choro vel in capitulo aut refectaria publice recitanda, legenda sive canenda fuerint!“, Cit.: *Constitutiones Urbanae Fr. Ord. Minor. Conv. S. Francisci*, Krakov 1629, s. 48

⁴ Ibidem.

⁵ Nejdůležitějšími archiváliemi jsou *Akta provinciálních kapitul a kongregací z let 1639–1720*, Wrocław, Archivum arcidiecezjalne, fond Minoricy, sign. VB 16a-d;

tytéž prameny z let 1679–1681 a 1714–1752 a *Matricula professionum 1655–1908*, bez sign. z fondu konventu u sv. Janů v Brně a bývalé konventní archivy z Prahy (Státní ústřední archiv Praha) a Českého Krumlova (Státní oblastní archiv v Třeboni)

⁶ „...Frater Bernardus Artophaeus pro konventu Horazdovicensi“. *Matricula professionum 1655–1908*, f. 13v.

⁷ K identifikaci rodiště přispívají i údaje o jistém Hypolitu Artophaeovi (†1717), patrně příbuzném či přímo bratrovi, který se v řadových archiváliích objevuje přibližně ve stejném časovém úseku jako Bernard. Účastnil se už pražské kapituly v roce 1681 společně s tehdejšími krumlovským kvardiánem Ferdinandem Schröttem ve funkci diskréta, to je řadového člena konventu, který vedle kvardiána podával alternativní zprávu o fungování krumlovského konventu. Musel být tedy afiliován právě do Krumlova.

⁸ „...pluribus annis officium organistae agens...“, *Matricula professionum 1655–1908*, fol. 16r; Bohadlo (Bernard, pozn. 1), s. 227.

⁹ *Directorium superioris Crumloviensis*, Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Minorité Č. Krumlov, sign. E 1b 3, 18 × 24 cm, vázaný v kůži, lat., 1738.

¹⁰ *Akta provinciálních kapitul a kongregací* (pozn. 5), 1692.

¹¹ Mathias Kollnberger, *Historia Provinciae Boemiae Ord. Min. Conv.* W41, rkp. Praha, Státní ústřední archiv, fond Minorité, sign. B 42, s. 529–532.

¹² *Litaniae lauretanae*, RM 6064; 1690; St Jacob *Litaniae lauretanae*, RM 6065; 1691; St Jacob *Litaniae lauretanae* a 9, RM 6066; 1691; St Jacob *Mottetum de S. Sebastiano*, RM 6071; 1691, St Jacob *Concertus de resurrectione* a 6, RM 6072; 1691; St Jacob Marc Niubo, Bernard Artophaeus and Bohuslav Matěj Černožorský. Casual examples of Czech music in Baroque Silesia or the last traces of music by Minorites in Wrocław?, in: Paweł Gancarczyk – Lenka Hlávková-Mráčková – Remigiusz Pośpiech (eds.), *The Musical Culture of Silesia before 1742. New*

Contexts – New Perspectives. Eastern European Studies in Musicology, vol. 1, Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien 2013, s. 289–306.

¹³ Jiří Zálaha, Eggenberská zámecká kapela v Českém Krumlově, *Hudební věda* 1969, s. 234–240.

¹⁴ Idem, Českokrumlovský soupis hudebnin z počátku 18. století, *Hudební věda* 1969, s. 365–376.

¹⁵ „...was mein Gott wird gefalle, soll mein Trompeten schallen...“ Cit.: Zálaha (Eggenberská, pozn. 14), s. 236.

¹⁶ Řím, Archivio del Convento dei-XII Apostoli, *Regestum/Sub Gubernio / Reverendi / Coronelli / 1701–1704*, sign. A-61, f. 208r: „Ministri Pro/vinci/ales elleti.“ Těž *Regestum Secun. Trien. P. Rever. Rotondi 1698–1701*, sign. A-56, f. 138: „Provincia Bohemiae. Mai 1699. Die 11. In Capi/tu/lo Prov/inci/ae n/ost/rae Bohemiae electus fuit in Min/ist/rum Prov/incia/lem Pr. Mr. Bernardus Artophei, Praesid/en/te P/ad/re Min/ist/ro Pro/vinci/ali Austriae. In secret/ariu/m Mr. Nicolaus Danz.“

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Stanislav Bohadlo, *Ivo Anton OFMC (1664–1723) between Wratislavia and Prague. Organist and Teacher of Bohuslav M. Czernožorsky*, referát na konferenci *The Musical Culture of Silesia Before 1742: New Contexts – New Perspectives*, Wrocław, 8. 9. 2011–10. 9. 2011.

¹⁹ „...nullo Conventu reperisse aliquem defectum“. Cit.: *Akta provinciálních kapitul a kongregací* (pozn. 5), 1714.

²⁰ „R.P.B. Bohuslaus Czernožorski petit consensu Vener. Difinit. ut virtute privilegiorum ultramontanorum laureati possit, quod petitum non fuit approbatum, sed si supplicans ferit in suam Provinciám reversus, et in eadem laborare et servire continuaverit, sic cum tempore hanc gratiam obtinere poterit“ Šulcová (B. M. Černožorský, pozn. 2), s. 92; *Akta provinciálních kapitul a kongregací* (pozn. 5), 1714.

²¹ „Anno 1721, aetatis suae 70 ... cursum mortalitatis complevit et caducam hanc vitam cum aeterna commutavit in suo paternali conventu Horazdovicensi 25. Martii.“ Cit.: *Matricula professionum 1655–1908*, f. 13v.

A.R.P.M. BERNARDUS ARTOPHAEUS (1651–1721) AND ČESKÝ KRUMLOV

Stanislav Bohadlo

For almost ten months (from 2 September 1692 till 27 June 1693), a forty-one year old native of Prachens, Bernard Artophaeus (1651?–1721), ran the Český Krumlov Minorite monastery of the Annunciation of the Virgin Mary (with supervisory authority over the neighbouring Poor Clare sisters). By this time, this *Magister musices* had already composed over eleven works performed not only in the Minorite organ lofts but in other monastic churches in Bohemia, Moravia and Silesia too; he was the only composer in the entire Bohemian Minorite province. In the “beautifully built (reconstructed) convent with church” he had to rectify the twelve Krumlov Minorite friars and from the outset, he was surely regarded as an enemy of Capitaneus, the monastery guardian supported by the prince. He composed four more compositions for the chateau capella, however one friar commented on his activities within the monastery with the following words: “there is no such peace in the monastery as would be necessary”. His subsequent monastic and musical career continued in Wrocław. In 1699 he was elected to the post of provincial superior and initiated the growth of interest in Bohuslav Matěj Černožorský (1684–1742) and thereby founded the genealogy of Bohemian composers with Italian influences, from the Černožorský School and Josef Seeger to Josef Mysliveček.